

УДК 378.046-021.64:629

DOI 10.31652/2415-7872-2022-70-78-83

ДМИТРО ХРАПАЧ

0000-0001-8379-5918

hrapachdima@ukr.net

здобувач

Хмельницький національний університет

вул. Інститутська, 11, м. Хмельницький

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ТЕХНІКО-ТЕХНОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ БАКАЛАВРІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ЗА СПЕЦІАЛІЗАЦІЄЮ «ТРАНСПОРТ»

В статті схарактеризована модель формування техніко-технологічної компетентності бакалаврів професійної освіти за спеціалізацією «Транспорт» та її структурні елементи: мотиваційно-цільовий, методологічний, організаційно-діяльнісний, контроль-результативний блоки. Доведено, що для успішної реалізації розробленої моделі мають виконуватися такі педагогічні умови: забезпечення мотиваційно-ціннісного ставлення здобувачів вищої освіти до фахових дисциплін автотранспортного профілю шляхом застосування активних методів та інтерактивних технологій навчання; формування та розвиток технічних та технологічних умінь здобувачів вищої освіти під час перервної практичної підготовки на підприємствах технічного сервісу автомобільного транспорту; удосконалення змісту фахової підготовки бакалаврів професійної освіти за рахунок розроблення методичного забезпечення на основі модульно-компетентного підходу.

Ключові слова: техніко-технологічна компетентність, модель формування техніко-технологічної компетентності, бакалавр професійної освіти, спеціалізація «Транспорт».

DMYTRO KHRAPACH

0000-0001-8379-5918

hrapachdima@ukr.net

PhD candidate

Khmelnitskyi National University

Instytuts'ka Str., 11, Khmelnitskyi

MODEL OF FORMATION OF TECHNICAL AND TECHNOLOGICAL COMPETENCE OF BACHELORS VOCATIONAL EDUCATION OF SPECIALIZATION «TRANSPORT»

The article characterizes the model of formation of technical and technological competence of bachelors of vocational education of specialization «Transport» and its structural elements: motivational-targeted, methodological, organizational-activity, control-resultative blocks. It has been proven that for the successful implementation of the developed model, the following pedagogical conditions must be met: ensuring the motivational and value attitude of students to the professional subjects of the motor transport profile through the use of active methods and interactive learning technologies; formation and development of technical and technological skills of students during intermittent practical training at motor transport companies; improvement of the content of professional training of bachelors of vocational education due to the development of methodical support based on the modular-competency approach. It was determined that an effective solution to the problem of forming the technical and technological competence of bachelors of vocational education of specialization «Transport» during their professional training is possible if the following stages are followed: motivational-diagnostic, formative, systematizing. It was concluded that the developed model is a method for the formation of technical and technological competence of bachelors of professional education of specialization «Transport», it has a holistic character, since all its structural components are interconnected and function to achieve the main goal.

Key words: technical and technological competence, model of formation of technical and technological competence, bachelor of vocational education, specialization «Transport».

Складні соціально-економічні умови, в яких опинилася Україна у зв'язку з повномасштабною російською війною, обумовлюють здійснення навчання здобувачів вищої освіти в дистанційному режимі [6]. Водночас, перед закладами вищої освіти постає завдання забезпечити високий фаховий рівень майбутніх фахівців, у т.ч. такої педагогічної спеціальності, як «Професійна освіта», в межах якої здійснюється підготовка педагогів професійного навчання за стратегічно важливою спеціалізацією «Транспорт».

Структурно-функціональний аналіз технологічної складової трудової діяльності майбутніх бакалаврів професійної освіти автотранспортного профілю засвідчив, що ключовою компетентністю цих фахівців є техніко-технологічна, яка передбачає на основі розуміння принципів функціонування спеціального обладнання та устаткування в галузі автотранспорту, уміння застосовувати необхідні інструменти, оснащення та методи для вирішення типових складних завдань (проведення комплексу технологічних операцій технічного обслуговування та ремонту автомобільного транспорту, вузлів, агрегатів та систем) [10]. Відтак, актуальним є розроблення моделі формування техніко-технологічної

компетентності як ядра трудової діяльності майбутніх бакалаврів професійної освіти за спеціалізацією «Транспорт».

Теоретичні та методичні засади розвитку професійної освіти висвітлені в роботах Батишева С., Гончаренка С., Лук'янової Л., Ничкало Н., Радкевич В., Шевчук Л. та ін.; проблемам підготовки педагогів професійного навчання присвячені дослідження Артюха С., Брюханової Н., Каньковського І., Коваленко О., Шербак О. тощо; питання формування компетентностей майбутніх фахівців професійної освіти досліджені авторами: Масичем В.В. – продуктивна творча компетентність, Керекеша-Поповою О. В. – управлінська компетентність, Пукалом М.І., Семеновим Є.К. – професійна компетентність, Данилишиною К.О. – інформаційна компетентність; специфіка професійної підготовки фахівців спеціальності «Професійна освіта» за різними профілями відображена у розвідках науковців: Мозгового В. – аграрний, Кудунова М., Хоменко В. – комп'ютерний, Каньковського І., Пукало М. – автотранспортний. Водночас проблема формування техніко-технологічної компетентності бакалаврів професійної освіти за спеціалізацією «Транспорт» донині не поставала предметом окремого наукового дослідження.

Мета статті – теоретичне обґрунтування моделі формування техніко-технологічної компетентності бакалаврів професійної освіти за спеціалізацією «Транспорт».

Розроблення моделі формування техніко-технологічної компетентності бакалавра професійної освіти доречно почати з аналізу сутності понять «модель» і «моделювання». Дефініція «модель» (франц. *modèle*, від *modulus* – міра, мірило, зразок) потлумачена в літературі [2, с. 213] як умовний образ (зображення, схеми, опис, тощо) об'єкта або системи об'єктів, чи відтворення, імітації будови і дії будь-якого об'єкта, а, відтак, використовується для отримання нових знань про об'єкт [1, с. 683]. Побудова моделі, як правило, спрощує оригінал, узагальнює його, що сприяє упорядкуванню й систематизації інформації про об'єкт вивчення. Метод дослідження об'єкта шляхом створення моделі – моделювання дає змогу наочно уявити об'єкт, проникнути в його глибину, розпізнати складові елементи й описати важливі теоретичні питання досліджуваної проблеми.

Розроблена модель формування техніко-технологічної компетентності бакалаврів професійної освіти за спеціалізацією «Транспорт» представлена на рис. 1. Вона складається із таких блоків: мотиваційно-цільового, методологічного, організаційно-технологічного та контрольно-результативного. Мотиваційно-цільовий блок передбачає формулювання мети, що обумовлена такими чинниками: 1) соціально-економічне замовлення на підготовку компетентних фахівців та потреби освітньої галузі «Професійна освіта» у підготовці педагогів професійного навчання, які володіють теорією та методикою формування в учнів закладів професійної освіти знань у сфері сучасного автомобільного транспорту; 2) потреби та інтереси особистості в оволодінні техніко-технологічною компетентністю як ядром професійної компетентності спеціальності «Професійна освіта» за спеціалізацією «Транспорт»; 3) вимоги нормативних документів у сфері професійної освіти.

Підґрунтям підготовки майбутніх бакалаврів професійної освіти є соціально-економічне замовлення: потреби суспільства та запити стейкхолдерів, у т.ч. задоволення їх інтересів та академічних потреб, що впливає на формування мети та завдань підготовки майбутніх фахівців. Ринкові перетворення, розвиток підприємств галузі транспорту, науково-технічний прогрес, швидке накопичення й постійне оновлення інформації ведуть до ускладнення змісту праці й потребують підготовки бакалаврів професійної освіти з високим рівнем сформованості техніко-технологічної компетентності як основи їх успішної професійної діяльності, здатних орієнтуватися і приймати оптимальні рішення в складних ситуаціях, володіти новітніми технологіями в галузі.

Нормативно-правове забезпечення, а саме вимоги законів України «Про освіту» та «Про вищу освіту», Професійного стандарту «Педагог професійного навчання», Стандарту вищої освіти за спеціальністю 015 – «Професійна освіта (за спеціалізаціями)» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти [3, 7, 8], нормативних документів МОН України тощо впливають на формулювання мети підготовки бакалаврів професійної освіти за спеціалізацією «Транспорт».

У методологічному блоці відображені методологічні підходи та загально дидактичні і специфічні принципи, що сприяють успішному та ефективному формуванню техніко-технологічної компетентності майбутніх бакалаврів за спеціалізацією «Транспорт». До основних підходів, на нашу думку, слід віднести системний, діяльнісний, модульно-компетентнісний, контекстний, особистісний, аксіологічний, середовищний, які у поєднанні із загально дидактичними (системності, науковості, доступності, послідовності, наочності) та специфічними принципами (студентоцентризму, практичної спрямованості, дуальності, моделювання майбутньої професійної діяльності, технологічної послідовності, мобільності, різноманітності, регіоналізації) утворюють базис нашого дослідження.

Організаційно-технологічний блок охоплює освітні компоненти (ОК) обов'язкової та вибіркової частин підготовки бакалаврів професійної освіти. До обов'язкової частини входять дисципліни загальної підготовки (блок гуманітарних, природничо-наукових та професійно-орієнтованих ОК), дисципліни професійної підготовки, у т.ч. блок фахових ОК за спеціалізацією «Транспорт». Базовими у формуванні техніко-технологічної компетентності бакалаврів професійної освіти за спеціалізацією «Транспорт» є обов'язкові освітні компоненти: «Матеріалознавство», «Технологія конструкційних матеріалів»,

«Автомобілі», «Теорія автомобіля», «Технічна експлуатація автомобілів», «Ремонт автомобілів», «Обладнання авторемонтного виробництва».

Рис. 1. Модель формування техніко-технологічної компетентності бакалаврів професійної освіти за спеціалізацією «Транспорт»

Ключовим чинником формування техніко-технологічної компетентності бакалаврів професійної освіти за спеціалізацією «Транспорт» є різноманітна практична підготовка, що передбачає такі види практик: навчально-технологічну, виробничу (автообслуговуючу), виробничу (ремонтну), що організовуються на підприємствах сервісу автомобільного транспорту і тривають впродовж усього періоду підготовки фахівців. При цьому, вибіркові ОК фахової підготовки («Автомобільні експлуатаційні матеріали», «Автомобільні перевезення», «Виробниче навчання», «Історія автомобіля», «Експертиза дорожньо-транспортних пригод», «Правила дорожнього руху» та ін.) націлені як на поглиблення фахових знань та умінь майбутніх фахівців у сфері автомобільного транспорту, так і розширення їх знань із суміжних галузей, інженерних наук, екології, економіки тощо.

Технологічна компонента цього блоку охоплює форми організації освітнього процесу, методи, засоби та технології навчання, яких необхідно дотримуватися науково-педагогічним працівникам (НПП) під час формування техніко-технологічної компетентності майбутніх бакалаврів професійної освіти. Вона містить основні форми здобуття вищої освіти – денна та заочна, форми організації освітнього процесу – навчальні заняття, практична підготовка, самостійна робота; контрольні заходи; види навчальних занять – лекції, семінарські, практичні, лабораторні та індивідуальні заняття, консультації. Єдиної класифікації методів навчання в педагогіці не існує, відтак, віддаємо перевагу сучасним поглядам дидактів на сутність поняття «методи навчання» та їх диференціацію на базі критерія «характер взаємодії учителя і учнів» [5, с.109]. Згідно з класифікацією Пометун О.І., Фреймана Г.О. (з урахуванням класифікації Голанта Є.Я.), усі методи навчання поділяються на пасивні (умовно-пасивні), активні та інтерактивні. Отже, поєднання пасивних, як правило, пояснювально-ілюстративних (репродуктивних) методів навчання з активними (частково-пошуковий чи евристичний, проблемний і дослідницький) та інтерактивними (групові, колективні, колективно-групові) методами дозволяє НПП налагоджувати ефективну педагогічну взаємодію між учасниками освітнього процесу, спрямовану на досягнення цілей і завдань навчання. Уміле комбінування активних методів і форм навчання дозволяє НПП використовувати у процесі формування техніко-технологічної компетентності бакалаврів професійної освіти за спеціалізацією «Транспорт» різноманітні сучасні технології навчання [4], а саме, ігрові, технологію контекстного навчання, технологію проблемне навчання, проектну технологію, технологію розвитку критичного мислення та ін.

Засоби навчання, як носії навчальної інформації та інструмент діяльності педагога і досягнення цілей навчання, будуть використовуватися при формуванні техніко-технологічної компетентності бакалаврів професійної освіти за спеціалізацією «Транспорт» шляхом розроблення методичного забезпечення, а саме робочих програм та силабусів фахових навчальних дисциплін, програм навчально-технологічної та виробничих практик (автообслуговуючої та ремонтної), робочих зошитів для проходження різних видів виробничої практики.

Ефективне вирішення проблеми формування техніко-технологічної компетентності бакалаврів професійної освіти за спеціалізацією «Транспорт» під час їх професійної підготовки можливе при дотриманні таких етапів: мотиваційно-діагностичного, формувального, узагальнювального. На першому – мотиваційно-діагностичному етапі з'ясовуються рівень базових знань здобувачів освіти з автотранспортної галузі, наявність здібностей особистості, необхідних для навчання за фахом (технічний інтелект, логічне мислення, нестандартне мислення, довготривала й оперативна пам'ять, розвинена уява, висока концентрація уваги та ін.), професійно важливих якостей майбутніх бакалаврів професійної освіти (відповідальність, організованість, креативність, акуратність, ретельність, наполегливість, точність, систематичність в роботі тощо) [12]; формується позитивне ставлення здобувачів вищої освіти до майбутньої професійної діяльності.

Другий етап пов'язаний із засвоєнням поняттєво-термінологічного апарату галузі знань спеціалізації «Транспорт» та її теоретичних основ, формування базових умінь і навичок технічного обслуговування та ремонту автомобільного транспорту, опануванням способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей як інструментальної основи професійної діяльності, формуванням самоздатності до оптимальних дій та успішного виконання низки трудових функцій у професійній сфері. На цьому етапі реалізується компетентнісний підхід, спрямований на формування техніко-технологічної компетентності бакалаврів професійної освіти за спеціалізацією «Транспорт» як динамічної комбінації знань, умінь, навичок, особистих якостей майбутнього фахівця.

Третій – узагальнювальний етап формування техніко-технологічної компетентності бакалаврів професійної освіти відбувається на випусковому курсі підготовки шляхом поглиблення фахових знань бакалаврів професійної освіти за спеціалізацією «Транспорт» за рахунок вибірових дисциплін, проходження виробничої (ремонтної) практики та інтеграції набутих базових знань зі змістом вибірових дисциплін суміжних галузей знань, наприклад, екології, економіки тощо.

Вирішення проблеми формування техніко-технологічної компетентності бакалаврів професійної освіти за спеціалізацією «Транспорт» неможливе без приведення системи професійної підготовки фахівців у відповідність до потреб виробництва та створення педагогічних умов, що будуть сприяти ефективності функціонування такої підготовки. При цьому, під педагогічними умовами ми розуміємо

«обставини, за яких залежить та відбувається цілісний продуктивний педагогічний процес професійної підготовки фахівців, що опосередковується активністю особистості, групою людей» [9].

Отже, для успішної реалізації розробленої моделі сформульовані педагогічні умови формування техніко-технологічної компетентності бакалаврів професійної освіти за спеціалізацією «Транспорт»: 1) забезпечення мотиваційно-ціннісного ставлення здобувачів вищої освіти до фахових дисциплін автотранспортного профілю шляхом застосування активних методів та інтерактивних технологій навчання; 2) формування та розвиток технічних та технологічних умінь здобувачів вищої освіти під час перервної практичної підготовки на підприємствах технічного сервісу автомобільного транспорту; 3) удосконалення змісту фахової підготовки бакалаврів професійної освіти за рахунок розроблення методичного забезпечення на основі модульного та компетентнісного підходів.

Щодо першої педагогічної умови – забезпечення мотиваційно-ціннісного ставлення бакалаврів професійної освіти до фахових дисциплін автотранспортного профілю шляхом застосування активних методів та інтерактивних технологій навчання, вона передбачає заохочення здобувачів вищої освіти до опанування фахових знань з галузі «Транспорт» шляхом активного використання методів стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності учасників освітнього процесу та сучасних технологій навчання, що базуються на суб'єкт-суб'єктній взаємодії між учасниками освітнього процесу, а також послідовного моделювання предметного і соціального змісту майбутньої професійної діяльності фахівців, що отримало назву «контекстного навчання».

Друга педагогічна умова – формування та розвиток технічних та технологічних умінь бакалаврів професійної освіти під час неперервної практичної підготовки на підприємствах технічного сервісу автомобільного транспорту, обумовлена необхідністю ґрунтовної практичної підготовки майбутніх бакалаврів професійної освіти ще під час їх навчання в закладі вищої освіти, що сприятиме підвищенню рівня конкурентоспроможності випускників ЗВО, адаптації до швидкоплинних вимог ринку праці і подальшому працевлаштуванню. Підтвердженням актуальності цієї педагогічної умови може виступати багаторічний досвід підготовки фахівців різних спеціальностей в європейських країнах, зокрема у Німеччині, за дуальними освітніми програмами, які базуються на інтеграції теоретичного навчання в закладі освіти та практичної підготовки на виробництві [11].

Третя педагогічна умова – удосконалення змісту фахової підготовки бакалаврів професійної освіти за рахунок розроблення методичного забезпечення на основі модульного та компетентнісного підходу, націлена на оновлення змісту фахових дисциплін та їх робочих програм і силабусів з урахуванням новітніх досягнень в галузі технічного обслуговування та ремонту автомобільного транспорту та розроблення програм навчально-технологічної та виробничих (автообслуговуючої та ремонтної) практик і робочих зошитів для їх проходження.

Контрольно-результативний блок розробленої моделі формування техніко-технологічної компетентності бакалаврів професійної освіти за спеціалізацією «Транспорт» містить: компоненти (мотиваційний, гностичний, праксіологічний, особистісний); критерії (мотиваційно-ціннісний, когнітивний, операційно-діяльнісний, особистісно-рефлексивний), систему показників та рівні сформованості техніко-технологічної компетентності (високий, середній, низький), які сприяють встановленню досягнення кінцевого результату дослідження – позитивної динаміки рівнів сформованості техніко-технологічної компетентності бакалаврів професійної освіти за спеціалізацією «Транспорт».

Розроблена модель є інструментарієм для формування техніко-технологічної компетентності бакалаврів професійної освіти за спеціалізацією «Транспорт», вона має цілісний характер, оскільки усі її структурні компоненти взаємопов'язані і функціонують для досягнення основної мети. Модель є відкритою системою, відтак може коригуватися і доповнюватися новими компонентами за необхідності.

Література

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2001. 1440 с.
2. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 376 с.
3. Закон України «Про вищу освіту» // Відомості Верховної Ради Відомості Верховної Ради (ВВР), 2019, № 21, ст.81). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення 01.06.2022).
4. Інноваційні педагогічні технології : посібник / За ред. О.І.Огієнко; Авт. кол.: О.І.Огієнко, Т.Г. Калюжна, Ю.С. Красильник, Л.О. Мільто, Ю.Л. Радченко, К.В. Годлевська, Ю.М. Кобюк. Київ, 2015. 314 с.
5. Пометун О. П., Фрейман Г.О. Методика навчання історії в школі. Київ: Генеза, 2006. 328 с.
6. Про деякі питання організації роботи закладів фахової передвищої, вищої освіти на час воєнного стану: Наказ МОН України від 17.03.2022 №235. URL: https://www.kklp.kiev.ua/docs/voennyi_stan_oficialni_documentu/235%20%D0%B2%D1%96%D0%B4%2007.03.2022.pdf (дата звернення 01.06.2022).
7. Про затвердження професійного стандарту «Педагог професійного навчання» : Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 20.06.2020 № 1182. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ME200568.html (дата звернення 01.06.2022).
8. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти) : Наказ Міністерства освіти і

- науки України від 21.11.2019 №1460. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2021/07/28/015-Profosvita-bakalavr.pdf> (дата звернення 01.06.2022).
9. Словник-довідник з професійної педагогіки / За ред. А.В. Семенової. Одеса: Пальміра, 2006. 221 с.
 10. Храпач Д.М. Технічна та технологічна функції в професійній діяльності фахівців автотранспортної галузі: Матеріали Всеукраїнська науково-практичної конференція: Розвиток педагогічної майстерності майбутнього педагога в умовах освітніх трансформацій (м. Глухів, 2 квітня 2021 року) / Глухівський НПУ ім. О. Довженка м. Глухів, 2021. С. 207-209.
 11. Khrapach. D., Krasylnykova H. Content and Structure of Bachelor's Training within the Dual Education System: Ukrainian and German Experience. *Intellectual Archive*. Canada. 2020. Vol. 9. № 2. P. 105–122.
 12. Khrapach. D., Krasylnykova. H. Structure of technical and technological competence of bachelors majoring in automotive technology. *Slovak international scientific journal*. 2020. Vol.2. Is. 48. P. 13-20.

References

1. Busel V. T. Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy [A large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language]. Kyiv, 2001. 1440 p. [in Ukrainian].
2. Honcharenko S. U. Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk [Ukrainian pedagogical dictionary]. Kyiv, 1997. 376 p. [in Ukrainian].
3. Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu» [Law of Ukraine "On Higher Education"]. Information of the Verkhovna Rada (VVR), 2019, No. 21, Article 81. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (Accessed 1 Jun 2022). [in Ukrainian].
4. Ohienko O. I. Ohienko Innovatsiini pedahohichni tekhnolohii [Innovative pedagogical technologies]. Kyiv, 2015. 314 p. [in Ukrainian].
5. Pometun O. P. Metodyka navchannia istorii v shkoli [Methods of teaching history at school]. Kyiv, 2006. 328 p. [in Ukrainian].
6. Pro deiaki pytannia orhanizatsii roboty zakladiv fakhovoi peredvyshchoi, vyshchoi osvity na chas voiennoho stanu [On some issues of organizing the work of professional pre-university and higher education institutions during martial law]. Order of the Ministry of Education and Culture of Ukraine dated March 17, 2022 No. 235. URL: https://www.kkdp.kiev.ua/docs/voennyi_stan_oficialni_documentu/235%20Do%20B2%D1%96%20Do%20B4%2007.03.2022.pdf (Accessed 1 Jun 2022). [in Ukrainian].
7. Pro zatverdzhennia professional standard «Pedaheh profesional navchannia» [On the approval of the professional standard «Vocational Education Teacher»]. Order of the Ministry of Economic Development, Trade and Agriculture of Ukraine dated June 20, 2020 No. 1182. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ME200568.html (Accessed 1 Jun 2022). [in Ukrainian].
8. Pro zatverdzhennia standartu vyshchoi osvity za spetsialnistiu 015 «Profesiina osvita (za spetsializatsiiamy)» dlia pershoho (bakalavrskoho) rivnia vyshchoi osvity [On the approval of the standard of higher education in specialty 015 «Professional education (by specializations)» for the first (bachelor) level of higher education]]. Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated November 21, 2019 No. 1460. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2021/07/28/015-Profosvita-bakalavr.pdf> (Accessed 1 Jun 2022). [in Ukrainian].
9. Semenova A.V. Slovnyk-dovidnyk z profesiinoi pedahohiky [Dictionary-handbook on professional pedagogy]. Odessa, 2006. 221 p. [in Ukrainian].
10. Khrapach D.M. Tekhnichna ta tekhnolohichna funktsii v profesiinii diialnosti fakhivtsiv avtotransportnoi haluzi [Technical and technological functions in the professional activity of specialists in the motor transport industry]. Materialy Vseukrainska naukovo-praktychnoi konferentsiia: Rozvytok pedahohichnoi maisternosti maibutnoho pedahoha v umovakh osvitnikh transformatsii. Hlukhiv, 2021. Pp. 207-209. [in Ukrainian].
11. Khrapach D., Krasylnykova H. Content and Structure of Bachelor's Training within the Dual Education System: Ukrainian and German Experience. *Intellectual Archive*. 2020. Vol. 9(2), pp. 105–122. [in Canada].
12. Khrapach D., Krasylnykova H. Structure of technical and technological competence of bachelors majoring in automotive technology. *Slovak international scientific journal*. 2020. Vol.2(48), pp. 13-20. [in Slovak].

УДК 374-057.874]:37.013

DOI 10.31652/2415-7872-2022-70-84-91

АНДРІЙ МАКСЮТОВ

orcid.org/0000-0002-5486-634X

andriy.maksyutov@udpu.edu.ua

доцент кафедри географії та методики її навчання

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

вул. Садова, 2, м. Умань

ПОЗАШКІЛЬНА ОСВІТА УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ – НОВА ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА, СТВОРЕНА НА БАЗІ ПОЗАШКІЛЬНИХ УСТАНОВ

У статті обґрунтовано структурно-функціональні аспекти створення та функціонування системи позашкільної освіти учнівської молоді. З'ясовано та доведено, що притаманна позашкільній освіті логіка неформальної та інформальної освіти перешкоджає підпорядкуванню позашкільної освіти учнівської молоді законодавчо закріпленим актам формальної освіти. Виявлено, що позашкільна освіта дозволяє реалізувати стійку потребу учнівської молоді в пізнанні та творчості, максимально розкрити себе, самовизначитися предметно, соціально, професійно.

Установлено, що позашкільна освіта учнівської молоді за своїм змістом охоплює всі сфери життєдіяльності людини й реалізується в необмеженому освітніми стандартами просторі, саме тому її розглядають як поле розширення можливостей розвитку особистості, вона є абсолютно добровільною, не пов'язаною з віковим цензом, з обов'язковістю програмних вимог, з освітніми стандартами.

Ключові слова: учнівська молодь, соціально-педагогічна система, неформальна освіта, позашкільне виховання, позашкільна освіта, якість, доступність, ефективність позашкільної освіти, удосконалення законодавчої бази, нормативно-правове забезпечення.

ANDRII MAKSIUTOV

PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor,

Department of Geography and Methods of Teaching,

Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University

Sadova str., 2, Uman

EXTRACURRICULAR EDUCATION OF STUDENT YOUTH – A NEW PEDAGOGICAL PRACTICE, CREATED ON THE BASIS OF EXTRACURRICULAR INSTITUTIONS

The article substantiates the structural and functional aspects of the creation and functioning of the system extracurricular education of student youth. It has been clarified and proved that the logic of non-formal and informal education inherent in extracurricular education hinders the subordination of extracurricular-school education of student youth to the legally established acts of formal education. It is revealed that extracurricular education allows to realize the steady need of student youth in cognition and creativity, to reveal themselves as much as possible, to self-determine subject, socially, professionally. Extracurricular education of young students appeared in the structure of the educational system due to the fact that extracurricular institutions established for educational activities, received the right to carry out educational activities, to implement educational programs that have educational goals and are designed to that their assimilation by students in their free time will ensure that students master new (additional) educational outcomes and competencies. It is established that extracurricular education of student youth in its content covers all spheres of human life and is implemented in an unlimited space by educational standards, so it is considered a field of personal development, is completely voluntary, not related to age, viscosity of program requirements, with educational standards. The research results allow to predict the priority directions of development of the system of extracurricular education of students, to ensure the competitive status of institutions of this system, to update and differentiate educational services, to determine rational limits of innovation in the system of extracurricular education of students, which in turn will solve the problem of modernization of modern education in Ukraine.

Key words: student youth, socio-pedagogical system, education, extracurricular education, non-formal education, quality, accessibility, efficiency of extracurricular education, improvement of the legislative base, normative-legal provision.

Сучасний розвиток системи освіти України вимагає посилення ролі позашкільної освіти в життєвому становленні та професійному самовизначенні учнівської молоді, адже саме ця частина освіти найбільш повно дає можливість проявити ініціативу дитини самій вирішити, що саме їй подобається. Позашкільну освіту сьогодні розглядають, як важливий фактор виявлення й формування здібностей учнівської молоді та розв'язання сучасних освітніх проблем, удосконалення механізму повноцінного виховання творчо обдарованих школярів.